

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaki ka aguma ka kahu u woko katoni ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpam u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpam dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpam kvasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpam tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaki ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yang'a u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yang'ai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kvasu. Kpam dem u

zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpam u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5–2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21–4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14–9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51–19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28–23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpam a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu.

² Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpam a tonuko tsu. ³ Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka va n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonomgbonoi. ⁴ Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan ta kadarakpi† ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kaƙon ka kaƙolo ka adarakpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† kadarakpi

ka. ⁶ Ama a re le a ka wala t̄a dere a a'eshi a Kashil̄a, kpam a ka kirana n udani u Kashil̄a. ⁷ Shegai a'ar̄i n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpam gb̄a le a kutsa de.

⁸ Kain ka kaḅon ka adar̄akpi ka Zakariya kar̄i a manyan a Kuwa ku Kashil̄a,* w̄ari a uyan tsudar̄akpi a kapala ka Kashil̄a. ⁹ Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a adar̄akpi, u woko uza da wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magul̄ani. ¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magul̄ani† a yain, kakum̄a ka ama ka ka lya kayala kar̄i a ulanga a uyan kvasu.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashil̄a ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asudar̄akpa u ili i magul̄ani vi. ¹² An u wenei nala, u giruw̄ai, uwonvo u kaṅa yi cika. ¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana de kvasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa mats̄aka vu t̄a maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya. ¹⁴ Wa woko t̄a ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele t̄a adama a ilimaci i ne. ¹⁵ Kpaci wa woko t̄a uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuw̄a u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shad̄angu yi t̄a n Kulu Keri, eyi pini a katsum̄a ka mma u ne. ¹⁶ Wa gonuko t̄a aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashil̄a ka le. ¹⁷ Kpam wa lasa t̄a Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiral̄akpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa

* **1:8** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashil̄a a makupki ma XX.

u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuwā u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nida ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan de makoshi, kpam uka u va dem u yan de mamici.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza da wari kushani a kapala ka Kashila. Suku da a suku mu n tuwa n danasa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi.

²⁰ Gogo-na, adama a ukpada u upityanangu u vunu, va woko ta kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a da a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u da. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. ²² An u wutai, u fuda u dana ukuna wa. Ama a revei u wene ta pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u radagbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa. ²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kanai uronguso a kuwa bawu u wutai hal uwoto u tawun. ²⁵ U danai, “Webelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a da a yan yi, da u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashila ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. ²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza da vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala

ka makere mi ka Meri. ²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danasa vu Meri, macigi ma Kashila. Magono ma Zuba ma ta n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula ta cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. ³⁰ Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashila ka bidya ta ka zuwuka vu unu u shinga. ³¹ Va yan ta katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. ³² Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashila ka Zuba. Magono ma Zuba Kashila wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda. ³³ Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsa ta pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashila ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashila. ³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma. ³⁷ Ili i'a la i'ya Kashila ka kpadu uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kaon ka nsasa. ⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu. ⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma

mari a katsuma ka ne ma gbaɗai n ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri. ⁴² U 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unā u shinga u ɗa a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unā u shinga u ɗa. ⁴³ Niɗa ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va? ⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gbaɗai n ucira adama a ipeli. ⁴⁵ Uza u unā u shinga u ɗa vari Meri, avu uza ɗa vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige. ⁴⁷ N Kashiḷa Kawauwi ka va ka uma u va wari a ipeli. ⁴⁸ Kpaci u webelei uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U ɗa na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unā u shinga. ⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u ɗa kala ka ne kari. ⁵⁰ Upasamgbanasa u ɗa upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a ɗa a ka pana uwonvo u Kashiḷa ubana. ⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le. ⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakai aza ɗa a vakunki kaci ka le tsupige. ⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de. ⁵⁴ U ɓangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa ciɓusa ta n asuvayali a ne. ⁵⁵ Tyoku ɗa u zuwamgbanai wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibrahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyuɓugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. ⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku ɗa Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a ɓanga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwaɗi kotsu a kiɗa maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. ⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi. ⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan. ⁶⁴ Kute-kute, unɗa u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila. ⁶⁵ Uwonvo u kanai aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kaɓon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. ⁶⁶ Gba aza ɗa a panai ukuna vi a kanai u ɗa a atakasuvu a le, a ka tono, “Ndya maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u ɗa, ⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Is-ara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le. ⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. ⁷⁰ (Tyoku ɗa caupa u danai a unɗa u nsumate n ne n ɗa a

wulukpei.) ⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gb̄a n aza d̄a a 'yuwan tsu. ⁷² Tsar̄a u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U cība k̄pam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne. ⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibirahi ka la vi. ⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu t̄a a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo. ⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gb̄a a'ayin a tsunu. ⁷⁶ Avu k̄pam maku ma va, a ka isā vu t̄a matsumate ma Kashilā Uza u Ucira Gb̄a, kpaci va lasa t̄a Asheku, tsar̄a vu fobusuko yi ure. ⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsar̄a ucimbusā u unyushi u le. ⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashilā ka tsunu, a zuba d̄a katyashi ka k̄pasani ka wutā tsu. ⁷⁹ Tsar̄a u wakana aza d̄a a'arī ndishi a karimbi, n aza d̄a a ka tuwā a kuwā. U toni n ātsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu (Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Augusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gb̄a ama d̄a a'arī a uyamba† vi. ² (Makeci ma a gitaī uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) ³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsar̄a a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangaī a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banaī a uyamba u Yahuda. U banaī a

ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda ɗa. ⁵Tsarā a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza ɗa kpam wari n katsuma. ⁶Ele pini ɗe, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. ⁷Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsarā kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸N kayin ka nala ki, aliniki a roku a ɗa pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le. ⁹Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kaṅa le. ¹⁰Shegai katsumate ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u ɗa n tuko ɗa, u ɗa wa woko u ama gba. ¹¹Ara na a matsaka ɗa ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku. ¹²Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya.”

¹³Kute-kute, kaɓolo ka aza a kuvon a zuba a ɓolomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi, ¹⁴“Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u ɗa u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama ɗa wa pana kayanyan ka le cika.”

¹⁵An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, “Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi.”

¹⁶A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate

ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. ¹⁸ Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le. ¹⁹ Shegai Meri kana ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cibusa u da. ²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba. ²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, "Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.") ²⁴ A yain ufarakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, "A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re." ◇

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila. ²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. ²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a

◇ 2:24 Adkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12.

naḱa Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku ḁa Mele ma ḁa a yain. ²⁸ Aku Saminu woḱo yi, u cikpai Kashila, u danai, ²⁹ “Gogo-na, Ashekapige, she vu aṣaḱa kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku ḁa vu danai. ³⁰ Kpaci n wene ḁe iwauwi i vunu ³¹ i'ya vu foḱusoi a kapala ka ama gba. ³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawaḱ ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. ³⁴ Aku Saminu zuwuka le unā u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yaḱa u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpam Kashila ka suku yi ta u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi ta. ³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa ḱatsamgbana ta katakasuvu ka vunu.”

³⁶ Matsumate ma maṛi uka, uza u kala Hanatu, wa ta dem pini a Kuwa ku Kashila ki, ukere u Fanuyila u ḁa, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpam u kutsa ta cika. Iyolo i ayen a shindere a ḁa u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. ³⁷ Gba ayen a ne hal n a ḁa a tsirana tsu ne dem a ḁa yi amanganishi n a nishi.* U aṣaḱa Kuwa ku Kashila wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kvasu. ³⁸ Tyoku ḁa Saminu waṛi a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashila. U kanaḱi kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama ḁa a ka vana uwutukpa u Urishelima.

* **2:37** Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a ḁa a wurai, an vali u ne u kuwai.

³⁹ An a kotsoi gba ili i'ya Mele ma Kashila ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. ⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashila ka zuwuka yi una u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashila

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana ta a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanaakai. ⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kana ure u ugono. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei. ⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wa pini a asuvu a kabolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kana yi uzama a asu a amaci n aje a le.

⁴⁵ An a kpa da yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. ⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashila a mere ma awenishiki. Wa pana ka le n u yansi le keci. ⁴⁷ Gba ama da a pana ka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku da wa wushukusu. ⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, "Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vonu tsari vu uzama n katsuma unamgbi."

⁴⁹ Aku u wece le, "Ndya i zuwai ya zama mu? I reve u kana n rongo a asu u Tata u va wa?"

⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kabolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kana ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. ⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashila n ama da a reve yi a ciga yi.

3

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan ta ngono n nishi aza da a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya. ² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashila ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba. ³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata u Urudu n u yanyi kubari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le, aku a lyubugu le tsara u wenike an a cimbusuka le. ⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyubugi: "Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, 'Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala. ⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpam a betelikpe gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotolusoi, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka. ⁶ Kpam ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.' " ◇

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyubugusu le vi, "Eda a'eku! Ya barana da i suma unamgbukatsuma u Kashila u da wa tuwa? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibrahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila

ka fudā tā ka 'yāngasākā Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi. ⁹ N gogo-na naha a tafangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpada i u naka ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Ndyā wā tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza da bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpam dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyubugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpam u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya da Kawauwi ki. ¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyubugusu da, shegai uza da u la mu wa tuwa ta. Uza da mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyubugu da n Kulu Keri n akina. ¹⁷ Kasasu ka uwelimkpe ka ne ka ta a kukere ku ne, wa wujuma ta asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa ta kopo ki n akina† a da bawu a ka cimba.” ¹⁸ N icun i kuɓari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya ɓaranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u ɗa u zuwai, n ukuna u cingi u roku u ɗa u yain. ²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyuɓugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyuɓugusi ama gba, a lyuɓugi dem Yesu. Tyoku ɗa Yesu wari a kvasu, zuba u kukpai. ²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kaɗya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a ɗa Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku ɗa kpam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku ma Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Emos ma.

Emos maku ma Nahum ma.

Nahum maku ma Hasali ma.

Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.

Ma'ata maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Shimeya ma.

Shimeya maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yahuda ma.
27 Yahuda maku ma Yowana ma.
Yowana maku ma Risa ma.
Risa maku ma Zerubabe ma.
Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.
Shayalatiya maku ma Niri ma.
28 Niri maku ma Malaki ma.
Malaki maku ma Adi ma.
Adi maku ma Kosuma ma.
Kosuma maku ma Alumadama ma.
Alumadama maku ma Iri ma.
29 Iri maku ma Yosi ma.
Yosi maku ma Eliyaza ma.
Eliyaza maku ma Yorima ma.
Yorima maku ma Matat ma.
Matat maku ma Levi ma.
30 Levi maku ma Saminu ma.
Saminu maku ma Yahuza ma.
Yahuza maku ma Isuhu ma.
Isuhu maku ma Yunam ma.
Yunam maku ma Eliyakim ma.
31 Eliyakim maku ma Malaya ma.
Malaya maku ma Mainana ma.
Mainana maku ma Matata ma.
Matata maku ma Natan ma.
Natan maku ma Dawuda ma.
32 Dawuda maku ma Yese ma.
Yese maku ma Ubida ma.
Ubida maku ma Boza ma.
Boza maku ma Salumuna ma.
Salumuna maku ma Nashon ma.
33 Nashon maku ma Aminadabu ma.
Aminadabu maku ma Aram ma.
Aram maku ma Hesuruna ma.
Hesuruna maku ma Farisa ma.
Farisa maku ma Yahuza ma.
34 Yahuza maku ma Yakubu ma.

Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibirahi ma.
 Ibirahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamu† ma.
 Adamu kpam uza da u wutai a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu *(Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13)*

¹ Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. ² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi.”

4 Yesu wushunku yi, “Ukorongi u ɗa wari a Tagarada u Kashila, ‘N burodi ɗa koshi vuma wa yan uma wa.’ ” ◇

5 Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. 6 U tonukoi Yesu, “Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a naka. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga. 7 Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba.”

8 Yesu wushunku yi, “Ukorongi u ɗa wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’ ” ◇

9 Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shambai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba. 10 Kpaci ukorongi u ɗa wari a Tagarada u Kashila, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu. 11 Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.’* ”

12 Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ” ◇

13 An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili
(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:8 U.Ml. 6:13. * 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tadatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ◇ 4:12 U.Ml. 6:16.

14 Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wā tā kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gbā a uyamba vi. 15 U rongoi a uwenishike a agata a Kashilā a le, gbā ama n a naki yi tsupige.

*A 'yuwain Yesu a Nazara
(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)*

16 An Yesu tuwāi a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashilā kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U 'yangai kushani, kotsu u yain kaneshi. 17 A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: 18 “Kulu ku Magono ma Zuba ka tā kabolo nā mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. U suku mu n tuwā n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki, 19 n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ◇

20 U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gbā aza da a'ari pini a kagata ka Kashilā ki a gitā yi akalū. 21 Aku u gitā le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

22 Gbā le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

23 U tonuko le, “Ya yanka mu tā tsizagadi tsu na tsi, ‘Kanaiki ka aguma, tanasa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gbā ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’

24 Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

25 “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nra_{na} n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi. 26 Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marana ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ◇ 27 A'ayin a Elisha† matsumate, a yan ta nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wa tani la uza da a tanasai wa, she Na'aman† koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ◇

28 Ama da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a panai upan, an a panai nala vi. 29 Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. 30 Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

*Yesu wutukpai ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)*

31 Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi. 32 A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

33 A kagata ka Kashila ki tani, uza u ityoni i cingi u da pini. Aku u 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u salai, 34 “Wayai! Ndya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wuna tsu? N reve ta uza da vari. Uza u uwulukpi u nala vi u da u Kashila.”

◇ 4:26 1 Ngo. 17:1-16. ◇ 4:27 2 Ngo. 5:1-14.

³⁵ Aku Yesu ɓarana yi, u da, “Paɗa bini! Pecemgbene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecemgbenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gba le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu ɓarana ityoni i cingi, aku a wuta?” ³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tanasai koku u Bituru
(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

³⁸ Aku Yesu asakai kagata ka Kashila ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa ta n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tanasa yi. ³⁹ U shamgbai evu n kaci ka ne, u ɓaranai mabala mi, aku ma asaka yi. Kute-kute, u 'yangai u gita le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gba aza da a'ari n aza a mabala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u tafangusuku le akere a a'aci a le, u tanasa le.

⁴¹ Ityoni i cingi kpam i wutai a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashila ma!”

Shegai u ɓarana le, u ɓishinka le kadyanshi, kpaci a reve ta eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain kuɓari a Galili
(Marku 1:35-39)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wutai u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u asaka le wa. ⁴³ Shegai u tonuko le, “U kana ta n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a

nala a ɗa a suku mu.” ⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi kuɓari a agata a Kashila a uyamba u Yahuda.†

5

*Yesu isaɗi atoni a kagita
(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)*

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gbaɓaryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashila. ² U wenei a'atsu a re a ɗa akani a adan a asakaɗi ikengi i kushiva yi. A'ari ubacangusu ibilili i le. ³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kanaɗi uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u ɗa wari n kaɗaka, kotsu i vutala ibilili i ɗe i kanaɗi adan.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpam ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kanaɗi adan ushani, hal ibilili i le i kanaɗi ukidasa. ⁷ Adama a nala, a isaɗi atoku a le a ɗa a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

† **4:44** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purai a tagarada u Luka a korongu ta “Galili.” * **5:1** N Tsiheline, a korongu ta “Kushiva ku Janisara” a tsu isa ta dem ka “Kushiva ku Galili.”

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.” ⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kanaɪ adan nala. ¹⁰ Nala tani kpam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama.” ¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gba ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanaɓai makutu
(*Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45*)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mɓala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, va ta n ucira u da va tanaɓa mu.”

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku ta, tana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U ronoɪ vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpam vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tanaɪ, tsara ama a reve n u da.” ◇

¹⁵ Shegai gba n nala, kadyanshi ka Yesu kari a utambura, hal kakuma ka ama ushani ka tuwusaɪ ka panaɓa yi, tsara a tanaɓa mɓala n le. ¹⁶ Shegai u tsu bana ta a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kavasɔ.

◇ 5:14 Adkp. 14:1-32.

*Yesu tanasai kawunu
(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)*

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a ta pini ndishi. Aza da a wutai gba a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utanasā u mbala wa ta n eyi. ¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsara a zuwa yi a kapala ka Yesu. ¹⁹ An a kpada'i utsara ure u da a ka uka yi, adama a kakuma ka ama, a yuwai a zuba u kukpa. A dapai kukpa ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakuma ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, "Uza u va, a cimbusu ka vu de unyushi u cingi u vunu."

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, "Ucun u vuma u eni u da na n uyansa ka Kashila kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbusa unyushi u cingi? She Kashila koshi."

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, "Ndya i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de? ²³ Ndya i lai shana u da a ka dana, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu,' ko, 'Yanga vu wala?'" ²⁴ Kondo'i na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cimbusa unyushi u cingi a likimba." U tonukoi kawunu ki, "N tonuko vu, 'yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.'" ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yanga'i u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila. ²⁶ A yain majiyan cika, gba kakuma ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpam u kana le, a danai, "Ara tsu wene ta ukuna u savu."

*U'isa u Levi
(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)*

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutaɪ. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” ²⁸ U ʼsakaɪ ko ndya wa, u 'yangai u tonu yi.

²⁹ Levi foɓusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kaɓolo n ele. ³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, “Nɗya i zuwai ya lya kaɓolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

³¹ Yesu wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mɓala. ³² N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsara a kpatala.”

*Keci a kaci ka kakuli
(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)*

³³ A tonukoi Yesu, “Atoni a Yahaya a tsu yansa ta kakuli n kavasɔ, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?”

³⁴ U wece le, “Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kaɓolo n valisavu vi? ³⁵ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.”

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, “Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa ta ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa.

³⁷ “Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma taşa ta kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba. ³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu. ³⁹ Kpam uza wa la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana ta, ‘Ma cau mi ma la ta ma savu mi tsulobo.’ ”

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi (Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kabolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukofuso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² Afarishi a roku a danai, “Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?”

³ Yesu wushunku le, “Eda kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? ⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku.” ⁵ Pini nala, u tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

Uza da ili i soi kukere (Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. ⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsa yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara

◇ 6:4 1 Sam. 21:6.

unyushi u ḏa a ka ba a sapula yi. ⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, “'Yāngā vu shamgba a mere.” Aku u 'yāngāi u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece ḏa, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u ḏa?”

¹⁰ Aku u lingana le gbā le, u tonukoi vuma vi, “Barakpā kukere ku vunu.” U barakpāi kukere ki, aku ku tanai. ¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku ḏa a ka yan n Yesu.

*Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)*

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kvasu. U rongoi uyan kvasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai. ¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki. ¹⁴ Alya Simo (uza ḏa u isai Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Balamawu. ¹⁵ U dangasa ta dem Matiyu, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ḏa a ka isa Ziloti. ¹⁶ U dangasai kpaṃ Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza ḏa u tuwai u neke yi.

*Yesu yanka ta ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)*

¹⁷ Aku u gidalai kabolo n ele, u shamgbai a asu u ḏa wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusai a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza ḏa a'ari a Taya n Sida u unā u kushiva. ¹⁸ N aza ḏa ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le.

¹⁹ Gbā ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa tā a asuvu a ne, u taṅasa le gbā le.

Unā u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u webelei atoni a ne, u danai: “Edā aza a unā u shinga a dā, edā aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashilā tsu de tsa.

²¹ Edā aza a unā u shinga a dā, edā aza dā ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu dā tā. Edā aza a unā u shinga a dā, edā aza dā ya sā gogo-na, kpaci ya dosuso tā. ²² Edā aza a unā u shinga dā, a'ayin a dā ama a 'yuwan dā, a wutukpā dā a asuvu a le, a wisha dā, a panai icadi i de adama a vā Maku ma Vuma.

²³ “Pelei a kain ki, i radugusu n mazāngā, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de kā tā ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai ntsumate.

²⁴ “Shegai ter de edā aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de. ²⁵ Ter de, edā aza dā i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwā tā i yain kambulu. Ter de, edā aza dā ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba tā katsuma, kpam i sai. ²⁶ Ter de, edā aza dā ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai ntsumate n kaḅan.”

Ciga atokulalu a vunu
(Matiyu 5:38-48; Matiyo 7:12)

²⁷ Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko dā, edā aza dā ya panaka mu, i cigi atokulalu a de, i yanka aza dā a 'yuwan dā ukuna u shinga. ²⁸ I zuwuka aza dā a ka wishisa dā unā u shinga. Aza dā a ka kovo dā kpam i yanka le kvasu. ²⁹ Uza dā u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza dā

u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa. ³⁰ Gb̄a uza d̄a baci u folo vu ili, vu n̄ak̄a yi. Uza d̄a baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa. ³¹ Yankai ama tyoku d̄a ya ciga a yanka d̄a.

³² “Aza d̄a a ka ciga d̄a alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsar̄a? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga t̄a aza d̄a a ka ciga le. ³³ Aza d̄a baci a ka yansāka d̄a ukuna u shinga a d̄a baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa. ³⁴ Kpam aza d̄a baci i wenei a ka tuw̄a a tsupa d̄a a d̄a baci ya n̄ak̄a akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu n̄ak̄a t̄a aza a unyushi u cingi akopi, tsar̄a a tsupa le dere. ³⁵ Shegai i cigi atokulalu a d̄e, i yanka le ukuna u shinga. N̄ak̄ai akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa d̄a wa. Katsupi ka malen ma manyan ma d̄e kpam ka yan t̄a ushani. Ya woko t̄a kpam mmuku n Kashila ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u d̄a a asu u aza d̄a bawu a tsu cikpa n aza a cingi. ³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku d̄a Tata u d̄e wari uza u asuvayali.”

*Kotsu i taɗanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)*

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i taɗanku uza unyushi wa, adama a d̄a a ka taɗanku d̄a dem. I kid̄aga uza ugana wa, adama a d̄a a ka kid̄aga d̄a dem. I cimbus̄a unyushi u d̄a a yanka d̄a, kotsu a cimbusuka d̄a dem. ³⁸ N̄ak̄ai, kotsu a n̄ak̄a d̄a dem:

kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovonoi, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku da a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku da.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kadaka wa? ⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza da baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Ndya i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpaɗai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴² Nida va fuda vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaban, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku da va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

Madanga n ilimaci i ne
(Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35)

⁴³ Yesu doki u danai, “Madanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, madanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa. ⁴⁴ Kpaci madanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko k pam cinwi a kaworo wa. ⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

Amai a a'uwa ama a re
(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a ɗa ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kɓam ya yan tani ili i'ya n tonuko ɗa i yain wa? ⁴⁷ Gba uza ɗa baci u tuwai ara va, wa panaka mu, aku wa tonu udani u va, ma wenike ɗa ta ucun u ne. ⁴⁸ Wa ta tyoku u uza ɗa wa ma kuwa, u gawai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gada ka wa, kpaci a ma ta ka mai. ⁴⁹ Shegai uza ɗa u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza ɗa u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a ɗa mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku.”

7

Upityanangu u katigi
(Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u ɗa wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum. ² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza ɗa kagbashi ka ne kari a una u ukpa, kɓam wa ciga yi wa wa. ³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne. ⁴ A'ayin a ɗa a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi. ⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.” ⁶ An u panai nala, u lazai kabolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunū vu tuwā a kuwa ku vā wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku vā wa. ⁷ Nala kpam n wenei n ratsa n tuwā a asu u dā vāri wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka vā ka taṅa ta. ⁸ N reve tā nala kpaci mpa vuma dā vāri a kere ka ucira ka, kpam mā tā n asoje a kere ka vā. N tsu tonuko tā uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u nide, ‘Tuwā,’ aku tani u tuwā. N tonuko kagbashi ka vā, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiraḷakpai u kondoi kakumā ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko dā, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa.” ¹⁰ An aza dā a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka taṅa de.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakumā ka ama ka banai kabolo n eyi. ¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a ta kabolo n marana mi. ¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, “Sa wa.”

¹⁴ Aku u rabai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza dā a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, “Kalobo, n da vu 'yanga.” ¹⁵ Kakushe ki ka 'yangai ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gbà le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashilà a ka dansa, “Matsumate ma pige ma wuta de a asuvu a tsunu. Kpam Kashilà ka tuwà de ka banga ama a ne.” ¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gbà uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u da.

*Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 11:2-19)*

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gbà ukuna u Yesu. ¹⁹ Aku Yahaya isaì atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, “Ada uza da wa tuwà vi, ko tsu vana uza roku?”

²⁰ An ama yi a tuwà ara Yesu, a tonuko yi, “Yahaya Kalyubugi da u suku tsu ara vunu, u da, ‘Ada va tuwà vi, ko tsu vana uza roku?’ ”

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tanasa ta ama ushani aza a mbala icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumba ushani a wene ta asu.

²² Yesu wushunku le, “Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta n uma. A yanka ta aza a unambi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga.

²³ I tonuko yi kpam, ‘Uza da baci bawu u tadatsai adama a va, uza u unà u shinga u da.’ ”

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kanai uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, “An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai, ko iyen? ²⁵ Ko vuma da u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'ebile a ngono a da aza da a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan

a'ari, shegai a kakamba wa. ²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpmam u la ta matsumate. ²⁷ Yahaya da gai Tagarada u Kashila wa dansaka vi, an a danai, 'Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.' ²⁸ N tonuko da gba a asuvu a ama da aka a matsai, uza wa la u la yi wa. Shegai gba n nala, uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu Kashila u la yi ta."

²⁹ (An ama, hal gbam n awushi a utafa a da a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashila u da ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyubugusu le. ³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashila ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyubugusu le.)

³¹ Yesu danai, "N iyen i'ya ma ratsanaka ama a gogo-na? N dya wa a rotsoi? ³² Iacun yi mmuku n da mari a kuden ndishi, n a ikamgbani da a'ari. N a dani, 'Tsu fulaka da ta ugbali u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.'

³³ "Kpaci Yahaya Kalyubugi tuwai u lafa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, 'Wa ta n ityoni i cingi.' ³⁴ An mpa Maku ma Vumaf ma lya na n soyi, aku i danai, 'Kalyai ka n kasoi, kpmam kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.' ³⁵ Shegai ama a ka wene ta tyoku da ugboji u Kashila wari mai a asu u aza da a ka tono yi."

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u

◇ 7:27 Mal. 3:1.

ilikulya vi. ³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini de wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. ³⁸ U kudangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwobuso a'ene yi, aku u tsunki a da manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, “A da baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ta ko ucun u uka u eni u da wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u da.”

⁴⁰ Yesu wushunku yi, “Simo, ma ta n ili i'ya ma tonuko vu.”

U wushuki, “Kawenishiki, tonuko mu.”

⁴¹ Yesu danai, “Vuma roku u da u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa. ⁴² Ama a re a le gba a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?”

⁴³ U wushuki, “A uwene u va, uza da kutan ku ne ku lai ushani.”

Yesu danai, “Vu wushuku ta mai.”

⁴⁴ U yiralakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma bacangusu a'ene a va wa, shegai eyi bacangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansasai a da kpam n

* **7:41** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 500.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

kenji ka ne. ⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u asaka uwobuso a'ene a va wa. ⁴⁶ Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va. ⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusukai kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A barakpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kubari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamere† vi a'a ta kabolo n eyi, ² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na mballa n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne. ³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kabangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi ta, kabolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a banga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka bolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le

agisani, ⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpm n kaɗasai. ⁶ I roku kpm i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa. ⁷ I roku kpm i rukpai a awana. An a gbonguroi kaɓolo, awana yi a sapsai i'ya. ⁸ I roku kpm i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Gbā uza da wari n atsuwu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, ◇ ‘A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpm a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da. ¹² Icu i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapansi ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa. ¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A barakpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai. ¹⁴ I'ya i rukpai a

◇ 8:10 Isha. 6:9.

asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpaɗai uyan ili i maci. ¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a maci, aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. A kanaɗi u da gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u da pini, a gbonguroi, a naƙai mmuku.”

*Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)*

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wa la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza da a ka uwa a wene katyashi. ¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpaɗa i'ya uwutukpa wa. Ukuna wa kpam la u da wa kpaɗa u wuta a kateshe wa. ¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza da wari n ili, aya a tsu doku. Uza da bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

*Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)*

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma. ²⁰ Aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

²¹ U wushunku le, “Aza da a tsu pana kadyanshi ka Kashila a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va.”

*Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)*

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbanai upashi u nife.” Aku a uwai a kpatsu ki a lazai. ²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n a'ali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!”

U 'yangai, u banai uwule vi n a'ali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. ²⁵ Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u de?”

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu banana uwule n a'ali, hal a panaka yi?”

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(*Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20*)

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili. ²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. ²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Ndya i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.” ²⁹ Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu banana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne. ³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kaḍaḱa ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u ḍa pini wa lina a kagaḷaḷa ka masasa. Aku a folo yi u aṣaḱa le a uwa a asuvu a le, aku u aṣaḱa le tani a uwa. ³³ Ityoni i cingi yi i wutaḱi a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidaḷai n ilyaḍi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. ³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u ḍa u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza ḍa ityoni i cingi i wutaḱi ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo. ³⁶ Aza ḍa a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku ḍa a taṇasaḱi uza u ityoni i cingi vi. ³⁷ Gba aza a uḅongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u aṣaṅka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza, ³⁸ uza ḍa ityoni i cingi i wutaḱi yi vi, u folo yi u aṣaḱa yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, ³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u ḍa Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

*Utaṇasa u makere ma Jayiru n uka u mpasa
(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)*

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana. ⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kuḍangi

a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, ⁴² adama a maku ma makere ma ne ma maṛi a unā u ukpā. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wā tā n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wāri a nwalu, shegai kakumā ka ama kārī yi a umātsa. ⁴³ Aku uka roku, uza dā u yain ayen kupa n a re n maḅalā ma ulālā u mpasa. [U wunai gbā i'ya wāri n i'ya a asu u agumā.]* Shegai ko uza u fudā u tānāsā yi wa. ⁴⁴ U raḅai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n aṣākai ulālā.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gbā a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakumā ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu tā. Kpaci n pana tā ucira u wutai a asuvu a vā.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wāri n tyoku dā wa kpawan wa, aku u raḅai evu, n u jeki ikyamba. U kudangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gbā ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku dā kpam u tānai kute-kute. ⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma vā, upityanangu u vunu u tānāsā vu dē, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashilā ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwā dē, kotsu vu dang-barāsa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tānā tā.”

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza dā a purai a tagarāda u Luka a kalatsa tā udani u “U wunai gbā i'ya wāri n i'ya a asu u agumā.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kaḅolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne. ⁵² Shegai gba a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakai kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de. ⁵⁴ U kanaï kukere ku makere ki, u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.” ⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yangai. Aku u danai a ne yi ilikulya. ⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

Yesu suki Kupanamere vi (Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)

¹ Kain ka te, Yesu isaï Kupanamere vi, aku u naka le gba ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a tanasa kpm mɓala icun kau-kau. ² Aku u suku le a ba a yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila, a tanasa kpm aza a mɓala. ³ U tonuko le kpm, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko katsan, ko ilikulya wa. Kpm i bidya ikebe ko ntogo n re wa. ⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaka ilyuci yi. ⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de,* kotsu u woko iryoci i'ya i wutai uwule u le.” ⁶ A 'yangai a uwai a

* **9:5** Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

ilyuci i pige n une n a yanyi kuḅari n a taṅasi ama ko nte wa.

Ukpā u Yahaya Kalyuḅugi
(*Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29*)

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambu-lai cika. Aza roku a danai Yahaya ḁa 'yangai a ukpa. ⁸ Aza roku a danai Iliya ḁa gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa. ⁹ Hiridu danai, “N kiḁa ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(*Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14*)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida. ¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u ḁa wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u taṅasai aza a mḁala.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u ḁa tsari vi uza wa pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Eḁa naka le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya.” ¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a ḁa a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu abolo abolo, kabolo dem evu n ama

amangarenkupa.” ¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gbā a dusukusi. ¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashilā. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakumā ka ama ki. ¹⁷ Gbā le a cuwusai, aku a cirangi abuwu a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

*Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)*

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, “Ya ama a ka dansa mari?”

¹⁹ A wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa.”

²⁰ U wece le, “Eda tani ya ya dansa mari?”

Aku Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, uza da Kashilā ka suki.” ²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)*

²² Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, “U kanā tā Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yangā a ukpa.”

²³ U tonuko le gbā, “Uza da baci wa ciga u tono mu, u kanā tā u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu.

²⁴ Uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba tā u da. Shegai uza da baci u nakai uma u ne adama

a vā, wa wauwa tā u dā. ²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsarā likimba gbā, aku u namba uma u ne? ²⁶ Gbā uza dā baci u panai uwono u vā n kadyanshi ka vā, mpa Maku ma Vuma ma pana tā uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu vā n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba.” ²⁷ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko dā, aza roku a dā pini na vi kushani aza dā bawu a ka kuwā, she a wene tsugono tsu Kashilā.”

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)

²⁸ Evu n a'ayin kullā a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kaḅolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kavasū. ²⁹ Wārī a uyan kavasū, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka laḁa. ³⁰ Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. ³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpā u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashilā ka suku yi i'ya la vi. ³² Bituru n aza dā a'ari kaḅolo n eyi, alavu a purā le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a dā a'ari kaḅolo n eyi vi. ³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, “Uzakuwa, u lobono tā tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kavasū a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.” U reve tani ili i'ya wa tonu wa.

³⁴ Tyoku dā wārī a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kanā le cika. ³⁵ Kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma vā ma n dangasai ma na vi, panaka ni.” ³⁶ An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u

ne. A'ayin a ɗa a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)*

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipa ɗe a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi. ³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, “Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. ³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal una u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a ɗa i kparasa yi cika. ⁴⁰ N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpaɗai.”

⁴¹ Yesu wushuki, “Eɗa ama a a'ayin a na, aza a ukpaɗa u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere ɗa ma rongo n ɗaɗa na n kawunki n ɗaɗa?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu ɓaranai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. ⁴³ Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

*Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)*

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, ⁴⁴ “Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko ɗa: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi.” ⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u ɗa, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u ɗa a ka wece yi ukuna vi.

*Ya wa woko uzapige?
(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)*

⁴⁶ Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le. ⁴⁷ Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaƙon ka ne. ⁴⁸ U tonuko le, “Gbā uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige.”

⁴⁹ Yahaya danai, “Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, atsu tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, “Bishinka ni wa. Gba uza da baci bawu wa yan tsilala n ada, uza u de u da.”

Ama a Samariya a yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. ⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne. ⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi. ⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, “Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?” ⁵⁵ Shegai u yiralakpai u barana le. ⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

*Aza da a ka ciga a toni Yesu
(Matiyu 8:19-22)*

⁵⁷ Tyoku ḁa a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tono vu ṭa a asu u ḁa dem va bana.”

⁵⁸ U tonuko yi, “Iryanji i'a ṭa n a'ele a le, nnu kpam ma ṭa n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, “Tono mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, aṣaka ve n ba n cidangu tata u va.”

⁶⁰ Yesu tonuko yi, “Aṣaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyan-shi ka tsugono tsu Kashila.”

⁶¹ Uza roku kpam u tonuko yi, “Asheku, ma tono vu ṭa, shegai aṣaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va.”

⁶² Yesu tonuko yi, “Uza ḁa baci dem u kanaṣi maberu ma anaka, aku u webelei kucina, u rata u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u ḁa dem wa ciga u bana. ² U tonuko le, “Manyan ma ukapa ma ṭa ushani, shegai ayain a manyan yi kenu ḁa a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. ³ Walai, n suku ḁa ṭa tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni. ⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa,

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza ḁa a purai a tagarada u Luka a korongu ṭa “70.”

ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵ “Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’ ⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de. ⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadaasa a'uwa wa.

⁸ “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da. ⁹ I tansa aza a mballa a da a'ari pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashila tsa ta evu n ada.’ ¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi, ¹¹ ‘Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu.’ ¹² N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gban ya yan ta shana n ilyuci i nala yi.”

*Ilyuci i'ya i yuwain uwusha kadyanshi ki
(Matiyu 11:20-24)*

¹³ Yesu doki u danai, “Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo ta n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima. ¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n ada. ¹⁵ Ada kpam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa da hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko da hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

16 “Uza da panaka da, mpa u panakai. Uza da kpam u 'yuwan da, mpa u 'yuwain. Uza da u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza da u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

*Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyo 13:16-17)*

17 Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

18 U tonuko le, “N wene ta Kanangasi† ka wuta i a zuba ka rukpai tyoku u ulada. 19 U da na n naka da ucira u udeshe a'ali n adabu, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'a la i'ya ya ne da usan wa. 20 Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka da wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a de a zuba.”

21 A'ayin a nala yi, Yesu yan ta ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu ta, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u arevi n aza da a rotsongusi. Vu todugboi u da a asu u aza da bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

22 “Gba ili, Tata u va naka mu i'ya de. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza da Maku mi ma cigai u wenike.”

23 Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a una u shinga a da a'eshi a da a wenei ili i shinga i'ya i wenei. 24 N tonuko da, ntsumate na ngono ushani aza da a cigai a wene

† 10:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpm ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u da bawu wari n utyoku?”

²⁶ Yesu tonuko yi, “Ndya i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

²⁷ Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpm uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ◇

²⁸ Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta mai. Yansa nala, va tsara ta uma.” ◇

²⁹ Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

³⁰ Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u da u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a una u ukpa. ³¹ Pini nala, kdarakpi ka roku ka tonono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne. ³² Nala kpm uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi. ³³ A'ari pini uza u Samariya u roku u wutai nwalu u rawai pini a asu u da wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi. ³⁴ U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u da u tsarasai usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u

tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi. ³⁵ An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re, † u naƙai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.’

³⁶ “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷ Aku u danai, “Uza da u yanka yi ili i shinga.”
Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne. ³⁹ Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne. ⁴⁰ Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpam va dambula a kaci ka ili ushani. ⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Matiyu 6:9-13; Matiyu 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka te ka tonuko yi,

† **10:35** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

“Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kvasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa. ³ Ne tsu kain dem ilikulya. ⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu. ⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu dambarasa mu wa, n gbagirya de ut-sutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.’ ⁸ Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹ “Kpam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta. ¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi? ¹² Ko kpam u foli yi kako, aku u bidya kuda bu u naka yi?”

* **11:4** Kvasu ka tagarada u Matiyu ka la ta ugadi. † **11:11** Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?”

¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

*Yesu n Ba'alzabu
(Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)*

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan. ¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpusa ityoni i cingi.” ¹⁶ Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

¹⁷ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa ta. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa ta. ¹⁸ Kanangasi† ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana ta nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpusa ityoni i cingi. ¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpam atoni a de a ka wutukpusa le? Adama a nala a ka woko ta aza a afada a de. ²⁰ N ucira u Kashila u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa ta la vi ara de.

²¹ “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa. ²² Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha

† **11:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

²³ “Uza da baci dem bawu wari kabolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u ityoni i cingi
(*Matiyu 12:43-45*)

²⁴ “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tonon ta a asu u da bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gonon ta a asu u da n wutai.’ ²⁵ I gonon baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai ka, ²⁶ aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita unamgba.”

²⁷ Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kabolo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, “Uza da u matsa vu kpam u comuko vu uza u unu u shinga da.”

²⁸ U danai, “Unu u shinga u la ta uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa
(*Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12*)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolon ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa. ³⁰ Wata, tyoku da Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. ³¹ Magono ma Sheba ma mari uka ma 'yanga ta kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mbari n

likimba n ɗa u wutaɪ u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza ɗa u lai Solomo aya naha. ³² Ama a Niniba a ka 'yanga ta kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kuɓari ku Inusa. Gogo-na uza ɗa u lai Inusa aya naha.

Macikalu ma ikyamba

(Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23)

³³ “Uza wa sapa macikalu u sokongu ma a asu u ɗa a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsara ama ɗa a ka uwa a wene katyashi. ³⁴ A'eshi a ɗa macikalu ma ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi. ³⁵ Webele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka. ³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunu i shadangu baci n katyashi gba, bawu kaɓon ka ka kari n karimbi. Gba ya woko ta katyashi, tyoku ɗa macikalu ma tsu naka vu katyashi.”

Una u cingi u teli

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanishi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. ³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpam a tonuko yi, “Eɗa Afarishi i tsu za ta kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a ɗe i shadangu ta n kurura n tsicingi. ⁴⁰ Eɗa atengeshi! Uza ɗa u yain kucina ki, aya dem u yain

asuvu yi wa? ⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe da gba.

⁴² “Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka ta Kashila u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpadai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpam i ciga Kashila wa. U laka ta i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ “Ter de Afarishi, kpaci i la ta uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashila. Kpam ya ciga ama a rongo da udanasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei.”

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tafangusuku ta ama ucanga u araji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya banga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a nsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali. ⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, eda kpam ya masa ikali a asaun a le. ⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta nsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’ ⁵⁰ Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma nsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. ⁵¹ Ili i'ya i kana i mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a

mere ma asudarakpa n Asu u Uwulukpi. § Mayun n tonuko dā, a ka kece tā n dā a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukupunki ma ureve. Edā i uwa wa, kpam i bishinkai aza dā a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wutaṅ pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gitā yi uraga, tsarā u dansa ili ushani.

⁵⁴ Kpam a ka ciga a kaṅa yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kubari a kaci ka aza a maci a kaḅan
(Matiyu 10:26-27)

¹ Pini nala, an kakumaṅ ka ama ka ɓolomgbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitā u kpatalai a asu u atoni a ne, u ɓarana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wā tā n kusokongi ku gbani. ² Ili i'ā la a kimbai i'ya a ka kpaḍaḍa ukukpa wa, ili i'ā la i'ya a sokonki i'ya a ka kpaḍaḍa utodugbo wa. ³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana tā i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa tā dem i'ya a kateshe.

Uza dā u gain a pana uwonvo
(Matiyu 10:28-31)

⁴ “Edā aje a vā, n tonuko dā tā, kotsu i pana uwonvo u ama dā a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'ā n ili i'ya a ka yan kpam wa. ⁵ Shegai ma wenike dā tā uza dā u gain i pana uwonvo. I pana

§ **11:51** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashilā a makupki ma XX.

* **12:1** Udani “kakumaṅ ka ama ka wura tā azu a re (2,000)” u dā Luka yankai manyan.

uwonvo u uza ɗa u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a kadaka ka akina. Mayun n tonuko da, i pana yi uwonvo. ⁶ Ma wundya mberikele n tawun n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashila ka asansa ko n ma te wa. ⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka ta a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashila tsu la ta tsu mberikele ushani.

*Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu
(Matiyu 10:32-33; Matiyu 12:32; Matiyu 10:19-20)*

⁸ “N tonuko da, gba uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana ta dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashila eyi na katonni ka va ka. ⁹ Shegai uza da baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi ta a kapala ka atsumate a zuba a Kashila. ¹⁰ Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusuka yi ta. Shegai uza da baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusuka yi unyushi u ne wa.

¹¹ “Kpam a banka da baci a agata a Kashila, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i banga kaci ka de wa.

¹² Kpaci Kulu Keri ka wenishike da ta ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

¹³ Vuma roku a asuvu a kakuma ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u va u peci ucanga u da tata u tsunu u kuwai u asakai vi na mpa.”

† 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

¹⁴ Yesu wushunku yi, “Uza va, ya naka mu ucira u da ma woko da uza u afada?” ¹⁵ Aku n tonuko le, “Kiranai, i pecembene n kurura ku gbani, kpaci kakuma ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶ U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika. ¹⁷ U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndya ma yan? Mpa na ma n asu u da ma zuwa ucanga u kashina u va wa. ¹⁸ Ili i'ya ma yan i'ya, she n tasa mpon n va n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u va n utsari u va pini gba. ¹⁹ Pini nala, n tonuko kaci ka va, “Uma u va, va ta n utsari ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

²⁰ “Shegai Kashila ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma u vunu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da wa woko?’

²¹ “Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu u Kashila wa.”

Dambulai wa (Matiyu 6:25-34)

²² Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da, yanyi kadambula ka uma u de a ili i'ya ya lya ko kpam ya uka a ikyamba wa. ²³ Kpaci uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta aminya. ²⁴ Webelei agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'ga kpam na mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila ka tsu lyatangu le ta. Eda i la ta nnu cika tani. ²⁵ A asuvu a de, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula? ²⁶ Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka ili i'ya i buwai?

27 “Webelei tyoku da apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa. 28 Kashila ka guba baci apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da a ka la a naha wa? Eda aza da upityanangu u de u gusai. 29 Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpam kotsu i asaka atakasuvu a de a 'yanga wa. 30 Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai eda Tata u reve ta ya ciga i'ya. 31 I gita i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku da ta ili i nala yi.

*Kuzuwate ku ucanga a zuba
(Matiyu 6:19-21)*

32 “Eda ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u de wa pana ta kayanyan ka wa naka da tsugono tsu ne. 33 Dengei utsari u de, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka de atsan a ikebe a da bawu a ka kutsa; wata, utsari u da bawu wa kotso a zuba, a asu u da bawu aboki a ka raba evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u da wa. 34 Kpaci a asu u da utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini de.”

Fobusoi adama a utuwu a Asheku

35 Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a de adama a manyan, kpam i asaka ncikalun de usapi. 36 I rongo tyoku u ama da a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne. 37 Agbashi a da baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko da, wa sira ta kunya a

cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. ³⁸ Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kɓam ubana kɓasani u cina le ufoɓusi, a ka pana ta kayanyan. ³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a ɗa kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁰ Eda dem i gan ta i rongo n afoɓi a ɗa ya wusha Maku ma Vuma, kɓaci wa tuwa ta a'ayin a ɗa bawu i zuwai uma wa tuwa.”

*Kagbashi ka shinga
(Matiyu 24:45-51)*

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, aṣa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem ɗa?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kɓam uza u ugboji? Uza ɗa uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u nakasa le ilikulya.

⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan. ⁴⁴ Mayun n tonuko da, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u va da na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. ⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u da bawu a zuwai uma wa tuwa. Kɓam wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama da a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷ “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uza-kuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so ta malapa cika. ⁴⁸ Shegai uza da baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza

ɗa baci a naƙai ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza ɗa kpam a naƙai uƙana u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne.”

*Yesu tukoi upecene
(Matiyu 10:34-36)*

⁴⁹ Yesu doki u danai, “Tuwa ɗa n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u ɗa, a dana naha dem a ka tasa de. ⁵⁰ Shegai ma ta n ulyuɓugu u ɗa a ka lyuɓugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a'ayin a ɗa a kotsoi. ⁵¹ Ya wundya tuwa ɗa n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u ɗa n tuko ɗa. ⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece ta kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu. ⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne.”

*Ureve u iryoci i a'ayin
(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)*

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, “I wene baci alishi a 'yanga a kalivi, † kute-kute she i dana, ‘A ka ro ta,’ nala tani u tsu woko. ⁵⁵ I wene baci uwule u 'yanga a ɗaka, she i dana, ‘Wa sudugba ta,’ kpam nala. ⁵⁶ Aza a maci a kaɓan, ya fuda ta ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka

† **12:54** A uyamba u ɗa Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kaɓolo na mkpankashila n mini a tsu 'yanga.

wenike, shegai ndya i ƒishinka ɗa i reve iryoci i a'ayin a naha?

*Sheshei kananamgbani ka ɗe
(Matiyu 5:25-26)*

⁵⁷ “Ndya i ƒishinka ɗa ya bidiga kaci ka ɗe ili i shinga? ⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza ɗa u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a'ali. ⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gba ili i'ya a ka tono vu.”

13

Asakai tsicingi tsu ɗe ko a wuna ɗa

¹ Pini nala, aza ɗa a'ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza ɗa Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n bolomgbonoi na n ɗa ma udarakpa u ɗa a yain. ² Yesu wushunku le, “Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a ɗa a buwai vi unyushi u cingi ɗa, an a panai ikyamba i nala yi? ³ N tonuko ɗa, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu ɗe wa, gba ɗe dem nala ya kuwa. ⁴ Ko kɗam ya wundya ama kupa n kulla aza ɗa a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi ɗa? ⁵ N tonuko ɗa, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu ɗe wa, ya kuwa ta gba ɗe tyoku u le.”

⁶ U tonuko le agisani a na yi, “Vuma roku u ɗa u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa. ⁷ Aku u tonukoi uza ɗa wa guba kashina ki, ‘Ayen a tatsu

a ɗa pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?"

⁸ "U wushunku yi, 'Uzakuwa, asaka ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zadagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda. ⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a asaka ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.' "

A tanasai uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku. ¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i maɓala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gadigba kpam wa. ¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, "Uka, a pecemgbene vu de n maɓala ma vunu." ¹³ U tadanke yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu tanasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, "A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a tanasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi."

¹⁵ Asheku a wushunku yi, "Eda aza a maci a kaban, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa? ¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibrahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?"

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gba kakuma ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

* **13:16** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

*Agisani a ucun u musta n yisti
(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)*

¹⁸ Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashila tsari? Nda ma ratsanaka tsa n i'ya? ¹⁹ Tyoku u ucun u musta da tsari, u da vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaɓu n ne.”

²⁰ U doki u danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka tsugono tsu Kashila? ²¹ Tyoku u yisti u da tsari, u da uka u roku u bidyai u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gba.”

*Utsutsu u kenu
(Matiyu 7:13-23)*

²² Yesu kanai nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima. ²³ Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a da a ka tsara iwauwiɗ a'a gɓam ushani?”

U tonuko le, ²⁴ “Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko da, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa. ²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, ‘Uza u kuwa, giduwuka tsu.’

“Eyi kpam u wushuku, ‘N reve a asu u da i wutaɗi wa.’

²⁶ “Aku i dana, ‘Tsu lya ta tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.’

²⁷ “Eyi kpam u dana, ‘N tonuko da n reve a asu u da i wutaɗi wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.’

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene ta Ibrahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eda kpam she a loko da, nte ya sa pini hal n i lumusi

a'anga. ²⁹ Ama a ka tuwā t̄a a kasana n kalivi n gad̄i n d̄aka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashilā. ³⁰ Gogo-na aza a kucinā a ka woko t̄a aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucinā.”

*Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)*

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwāi a tonuko yi, “Yangā vu wutā pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga t̄a u wuna vu.”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma wutukp̄a t̄a ityoni i cingi, n tanasā kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.’ ³³ Gb̄a n nala ma lya t̄a kapala n̄a nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Ed̄a aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a nsumate, aza a uvarasā aza d̄a a suki ara d̄e. N tsu ciga t̄a n ɓolongu d̄a tyoku d̄a matoku ma tsu ɓolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁵ Wundyai, kuwa ku d̄e ka la a asankā d̄a uvarangi. N tonuko d̄a ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwā ya dana, ‘Kashilā ka zuwuka uza d̄a wa tuwā a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’ ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi. ² A kapala ka ne tani vuma roku u d̄a pini uza d̄a akere a ne n a'ene a ne a

shitaṣai. ³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a taṅasa maḅala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” ⁴ Shegai a paḁai bini bini. Aku u kaṅai vuma vi u taṅasa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpaḁa ka uwutukpa n maloko?” ⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku da aza da a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi: ⁸ “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana ta uza da u la vu tsupige. ⁹ Nala baci uza da u libana da ama a re a de yi, wa tuwa ta u tonuko vu, ‘Naḁa vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. ¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza da u libana vu vi, u tuwa baci u tonuko vu, ‘Kaje ka va, ‘yanga vu gono a asu u shinga.’ She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. ¹¹ Gba uza da baci u raḁagbaḁi kaci ka ne, a ka vakunku yi ta. Uza da kpam u vakunki kaci ka ne, a ka raḁagba yi ta.”

¹² Yesu tonukoi uza da u libana yi vi, “Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu ta, a tsupa vu. ¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya,

* **14:5** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isa u le u rotsono ta.

vu libana aza ɗa bawu a'ari n ili, n aza a mɓala ma ukeliki, n awunu, n arumba. ¹⁴ Kpam a ka zuwuka vu ta unā u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yanga a ukpa.”

*Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)*

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza ɗa a ka lya kaɓolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza ɗa wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u unā u shinga u ɗa.”

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u ɗa u foɓusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. ¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a ɗa u libanai vi, ‘Tuwai, kpaci a foɓuso ɗe ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, ‘N tsila ta kashina, kpam u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpam u danai, ‘N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga ta n ba n kondo a ɗa. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

²⁰ “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na ɗa n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

²¹ “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mbakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mɓala ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

²² “Kagbashi ka danai, ‘N yan ɗe i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u ɗa pini u buwai.’

²³ “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama ḏa a'ari pini a tuwā a uwa a kuwa ku vā, tsarā ku shadangu. ²⁴ N tonuko ḏa, uza wā la a asuvu a aza ḏa n libanai n kagita, wa pede ilikulya i abiki a vā wa.’ ”

*Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)*

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le, ²⁶ “Uza ḏa baci wa ciga u tuwā ara vā, u kana tā she u ciga mu kapala n tata u ne, nā mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala nā mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana tā dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katoni ka vā wa. ²⁷ Vu ratsa vu woko katoni ka vā wa, vu canga baci mawandamgbani ma vunu vu tonu mu wa.

²⁸ “A asuvu a ḏe, ya wa gitā kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wā n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? ²⁹ Kawa u gitā baci aku u kpaḏai ka usalākpa, gbā uza ḏa baci dem u wenei wa dosuso yi tā. ³⁰ A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaḏai ka usalākpa.’

³¹ “Ko kpam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaḏa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? ³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza niḏe vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mbari. ³³ Nala dem gbā ḏe, uza ḏa baci bawu u fudai u asakai gbā ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katoni ka vā wa.

Mkpaḍi n ḍa n namgbai
(*Matiyu 5:13; Marku 9:50*)

³⁴ “Mkpaḍi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n ḍa? ³⁵ N ḍa mā n kalen a iyamba wa, mā tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu ḍa a ka wotsongu n ḍa.

“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

Agisani a macon ma ma puwain
(*Matiyu 18:12-14*)

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka raḅusa evu n Yesu tsara a panaḱa yi. ² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kaḅolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi, ⁴ “Ya asuvu a ḍe wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaḱa amanganishinkupa n kuci n ḍa n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma? ⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli. ⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, “Banga numu ipeli, n wene ḍe macon ma ma puwan mu vi.’ ⁷ N tonuko ḍa, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te ḍa baci u asaḱai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci ḍa bawu a'a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u ḍa u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wā n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwān yi. Ndyā wa yan? She u sapa macikalū, u wujumā kuwa ki, u zami u dā sawu hal u ba u wene u dā. ⁹ U wene baci u dā, she u ɓolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, “Bāngā numu ipeli, n wene dē ukebe u dā u puwān mu vi.’ ¹⁰ N tonuko dā, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashilā a kaci ka uza u unyushi u dā baci dem u aṣakāi unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan tā vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re. ¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, “Tata, nākā mu ucanga u agadu u vā.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gbā u kanai ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. ¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gbā, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. ¹⁵ U ba u ɓolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. ¹⁶ U tsu ciga tā u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa nākā yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u vā a dā dē a'a tā n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwā n kambulu.

¹⁸ Aṣakā n 'yāngā n bana a asu u tata u vā n dana,

* **15:8** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅāngā.

“Tata, n nusuka t̄a Kashil̄a kpam n nusuka vu t̄a. ¹⁹ U gan gb̄am a doku a is̄a mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.” ’ ²⁰ Aku u 'ȳanḡai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a m̄bari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kaṅa yi, u sumai u wambatsa yi w̄ari yi a upapura.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka t̄a Kashil̄a unyushi, kpam n nusuka vu t̄a. U gan gb̄am a doku a is̄a mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. ²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kid̄a ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. ²⁴ Kpaci maku ma na m̄ari ma kuwa t̄a, shegai gogo-na u gono de n uma. W̄ari u puwan t̄a, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a git̄ai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana t̄a a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. ²⁶ U is̄ai kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. ²⁷ U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u de kpam u kid̄ai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsara yi bawu usan u roku.’

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutāi u rongo yi uleshe. ²⁹ U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundya ve ayen a ushani a da n gbashika vu, n kpaḍa tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan

mazāngā n aje a vā wa. ³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwāi uza dā u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidāga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma vā, kain dem vā tā kaḅolo nā mpa, kpam i'ya baci dem i'ari i vā, i vunu i'ya dem. ³² Dere dā a yain mazāngā n ipeli adama a vangu u vunu dā wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpam.’ ”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan tā uza u utsari u roku uza dā wari n uza dā wa guḅuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza dā wa guḅuga yi utsari vi wa nangasa yi tā u dā. ² Pini nala, u isa yi u danai, ‘Ndya n panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku dā va tono n utsari u vā, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u vā wa.’

³ “Uza dā wa guḅa utsari vi u tonukoi kaci ka ne, ‘Uzakuwa u vā u dā na wa loko mu a asu u manyan ma vā. Ndya ma yan? Mā n ucira u dā ma cimba wa, kpam ma pana tā uwono u ufolu. ⁴ N reve tā ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsarā ama dā ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma vā ma kotso baci.’

⁵ “Adama a nala u isai gbā ama dā uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, ‘I yain i'ya uzakuwa u vā wa tono vu?’

6 “U wushuki, ‘Adele a pige a manivi a amangatawun.’*
 “U tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.’

7 “U wecei kpam uza roku, ‘Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?’

“U wushuki u da, ‘Akpakpa a ilya amangatawun.’†

“Uza da wa guba utsari vi u tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na korongu amanganishi.’

8 “Adama a nala uzakuwa u uza da wa guba utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la ta ama a katyashi ugboji cika.”

9 Yesu lyai kapala u danai, “Adama a nala n tonuko da, yankai utsari u likimba u de manyan i banga aza roku n u da tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a da baci utsari vi u kotsoi, a wushi da a a'uwa a da bawu a ka kotso.

10 “Uza da baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza da baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa.

11 I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka da icanga i maci i zuba? 12 Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka da ili i'ya i'ari i de?

13 “Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucu n u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te,

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike ta kakuma ka manivi ki derere da kari n adele amangatawunkulla (800). † **16:7** Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuḍa va gbashika Kashilā kabolo n utsari wa.”

Yesu doki u wenishikei

(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a ḍa, aku a cirakpa yi. ¹⁵ U tonuko le, “Eḍa i tsu gonuko t̄a kaci ka ḍe ama a ḍa a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashilā ka reve t̄a atakasuvu a ḍe. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashilā.”

¹⁶ Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarāda i Ntsumate, i'ya awenishiki a ḍe hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a ḍa a gitai uyan kuḅari ku tsugono tsu Kashilā, kpam ya dem wa moḍono tsarā u uwa pini. ¹⁷ Gbā n nala, wa laka t̄a shana zuba n iyamba a cimbā, n u ḍa uḍyani u te u kenu u tagarāda u Mele wa gusa.

¹⁸ “Uza ḍa baci u aṣakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza ḍa kpam u zuwai uka u ḍa uza roku u aṣakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, “A yan t̄a uza u utsari u roku, uza ḍa u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a ḍa a ka laḍa a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. ²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gbā a'utsu a ḍa. ²¹ U tsu ciga t̄a u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi

wa lya baci ilikulya. Hal gb̄am nshe n tsu tuwusa tā nā n pedishi yi a'utsu yi.

²² “Kain ka te kafoloni ki ka kuwāi, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwāi u kuwāi, aku cidangu yi.

²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi mbari n Li'azaru a asu u ne. ²⁴ U isa yi u danai, ‘Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

²⁵ “Shegai Ibrahi danai, ‘Maku ma va, ciba ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. ²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n adā, kadaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza da a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpam aza da a'ari ara tsunu a ka pasambana utuwa ara de wa.’

²⁷ “Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va, ²⁸ kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹ “Shegai Ibrahi tonuko yi, ‘A'a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.’

³⁰ “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.’

³¹ “Ibrahi tonuko yi, ‘A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yanga

baci a asuvu a akushe wa fudā wa zuwa le a asāka tsicingi tsu le wa.’ ”

17

*Pana uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42)*

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “U kaṅa ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa. ² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa. ³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, barana yi. U folo vu baci, vu cimbusuka yi unyushi u ne. ⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpaṃ u tuwai ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusuka yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Muda vu ba vu shigba kaci ka vunu a kushiva.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wa n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpaṃ wa linasaka yi ncon. U wuta baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwa vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa. ⁸ Shegai wa tonuko ta kagbashi ki, ‘Fobusuko mu ilikulya, aku vu fobuso kaci ka vunu tsara vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.’ ⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. ¹⁰ Eda dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana,

‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Utanasa u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili. ¹² Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mbari, ¹³ aku 'yangasai alagatsu a le tsara a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adarakpi.” Tyoku da a'ari a nwalu, aku a tanai.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tanasa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashila n ucira. ¹⁶ U kudangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wundya eda ama kupa aza da a tanasai vi, ama kuci vi alya te? ¹⁸ A tsara uza da wa gono u cikpala Kashila wa, she kamoci ka na koshi.” ¹⁹ Yesu tonuko yi, “'Yanga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.”

Utuwa u tsugono tsu Kashila

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, “Utuwa u tsugono tsu Kashila n a'eshi a da a ka wene tsa wa.

²¹ Kpam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashila tsari.”

²² U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a ta a utuwa a da ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. ²³ Ama a ka tonuko da ta, ‘Aya de,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana

wa, kpam i tono le wa. ²⁴ Kpaci tyoku ɗa ulada u tsu wuta walu a zuba aku u laɗai a kaɓon ka na ubana a ka nife, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. ²⁵ Shegai u kaṅa ta u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

²⁶ “Tyoku ɗa wari a a'ayin a Nuhu, ɗ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma. ²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaɗuwan le gba.

²⁸ “Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. ²⁹ Shegai kain ka Lutu wuta pini a Sodom vi, a roi akina n kaṅa ka akina a eri. A kaɗuwan le gba. ɗ

³⁰ “Nala dem wa woko a kain ka utuwa u Maku ma Vuma. ³¹ Kain ka nala ki, uza ɗa baci wari a asu u uwunvugusa, * aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u ɗa wa. Nala dem uza ɗa wari a kashina, u gono a kuwa wa. ³² Ciɓai n uka u Lutu! ɗ ³³ Uza ɗa baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u ɗa. Shegai uza ɗa baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa ta u ɗa. ³⁴ N tonuko ɗa, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku ta a ivamkpatsu i te, a ka a bidya ta uza u te a asaḳa uza u te. ³⁵ Aka a re a ka wurya ta a katali ka kira ka te, a ka bidya ta uza u te, a asaḳa uza u te. [³⁶ Ama

ɗ **17:26** Kag. 6:5-8. ɗ **17:29** Kag. 18:20–19:25. * **17:31** Luka korongi, “ama a zuba ukupɗa.” Asu u ɗa Yesu rongoi, ma ɗa a tsu ma tyoku ɗa uza wa kumba a zuba u kukpa u rongo ko u wunvugusa pini. ɗ **17:32** Kag. 19:26.

a re a ka bana t̄a a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]”†

³⁷ A wece yi, “Asheku, nte w̄a la vi?”

U wushunku le, “A asu u d̄a kakushe k̄ari, nte asakali a tsu ɓolomgbono pini.”

18

Agisani a maraṅa n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo a uyansa kavasū bawu ubula. ² U danai, “A ilyuci i roku a yan t̄a uza u afada u roku uza d̄a bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. ³ A ilyuci yi tani, maraṅa ma roku ma pini uza d̄a u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a d̄a a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ “Wari u 'yuwan t̄a, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpam ko bawu n wulai uza, ⁵ tyoku d̄a maraṅa ma na ma damgbarasa mu ma yanka le t̄a afada a d̄a a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu t̄a n utuwusa kure kure.’ ”

⁶ Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. ⁷ Ya wundya Kashila ka yanka adangi a ne a d̄a a ka saka yi kaara n kayin ukuna u d̄a wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le d̄a? ⁸ N tonuko d̄a, wa yanka le t̄a ukuna u d̄a wari dere gogo. Shegai, a'ayin a d̄a baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

† **17:36** Akorongi a cau ushani aza d̄a a purai a tagarada u Luka a kalatsa t̄a makpanda ma 36.

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza da a bidyai kaci ka le ama a maci a da, aku a goroi aza da a buwai. U da, ¹⁰ “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashila uyan kvasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa. ¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kvasu ka na ki, u da, 'Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama da a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza da bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpm tyoku u kawushi ka utafa ka na ki. ¹² N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpm n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.’

¹³ “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, 'Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.’

¹⁴ “N tonuko da, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza nide u da wa. Kpaci uza da baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza da baci kpm u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta.”

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le. ¹⁶ Shegai u isai mmuku ara ne u danai, “Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun

i le tsa. ¹⁷ Mayun n tonuko ḍa, gbā uza ḍa baci bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

Uzapige uza u utsari

(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsarā uma u ḍa bawu wari n utyoku?”

¹⁹ U wushunku yi, “Ndyā i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashilā koshi.

²⁰ Vu reve tā gai Mele ma na mi: ‘Kotsu vu vaku n uka ḍa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaβan kaβetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.’ ” ◇

²¹ Aku uzapige vi u danai, “Tun mpa kenu ḍa mari a utono ili i na yi.”

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, “Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gbā ili i'ya wari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan tā n utsari a zuba. Aku vu tuwā vu tonu mu.”

²³ An u panai nala, ukuna u ḡalā yi cika, kpaci uza u utsari u ḍa cika. ²⁴ Yesu wundyana yi u danai, “U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashilā! ²⁵ U la tā shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u ḍa uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashilā.”

²⁶ Aza ḍa a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wā la vi wa tsarā iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashilā ka fuda tā ka yan i'ya.”

◇ **18:20** Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tonon vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila, ³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isai Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta. ³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa. ³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo. ³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. ³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza ɗa a'ari a kapala a ɓarana yi u paɗa. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u raɓai evu n eyi, u wece yi, ⁴¹ “Nɗya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunū u taṅasa vu ɗe.” ⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. ² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u ɗa a asuvu a aza ɗa a ka wusha utafa, kpam uza u utsari ɗa. ³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma. ⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gaɗigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunū ka ma cipa.” ⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u ɗa u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza ɗa baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwā tā a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibirahi ma. ¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwā tā n zami i'ya i puwain, n wauwa k pam i'ya.”

*Agisani a ikebe i irim kupa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wā tā evu n Urishelima. K pam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashilā tsa tuwā kute-kute. ¹² U danai, “Vuma roku u da uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i m̄b̄ari, u wushi tsugono aku u gono. ¹³ U isai agbashi a ne kupa u naka le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a da u nakai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe i tawun.’

* **19:13** Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

19 “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naka vu ta tsugono tsu ilyuci i tawun.’

20 “Uza roku kpm u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u da na, a makashi ma n sirai u da n sokongi. 21 Kpaci ma pana ta uwonvo u vunu, adama a da bawu vari yuwu. Vu tsu bidya ta ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpm ili i'ya bawu vu cei.’

22 “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kidaga vu ta ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n una u vunu. Dana vu reve ta bawu mari yuwu? Uza da n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpm ili i'ya bawu n cei? 23 Ndya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsara n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

24 “U tonukoi aza da a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naka uza da wari n ikebe kupa vi.’

25 “A tonuko yi, ‘Asheku, wa ta tani n ikebe kupa.’

26 “U da, ‘N tonuko da, uza da yankai ili i'ya a naka yi manyan mai, aya a ka doku. Uza da kpm bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya. 27 Atokulalu a va a nala yi aza da bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.’ ”

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

28 An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. 29 An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re. 30 U tonuko le, “Uwai a une u da wari nala a kapala ka de ki.

N u'uwa u ɗe, ya wene ta maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko. ³¹ Uza ɗa baci dem u wece ɗa 'Nɗya i zuwai ya surukpa ma?' I tonuko yi, 'Asheku a ɗa a ka ciga ma.' "

³² Aku aza ɗa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi. ³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, "Adama a iyen a ɗa ya surukpa makparyagi mi?"

³⁴ A danai, "Asheku a ɗa a ka ciga ma."

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A taɗangi Yesu pini a zuba. ³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gba kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u ɗa a wenei. ³⁸ A danai, "Uza u unu u shinga ɗa Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kpam a asu u Kashila!" ◇

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, "Kawenishiki, barana atoni a vunu!"

⁴⁰ Aku u danai, "N tonuko ɗa, ko ama a pada baci bini, she atali a gita isali i mazanga."

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u saka i'ya. ⁴² U danai, "A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu. ⁴³ A'ayin a ka tuwa ta a ɗa atokulalu a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa. ⁴⁴ A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gba. A ka

◇ 19:38 Ishp. 118:26.

asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a da ku tuwa da.”

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)*

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashila u gitai uloko aza a tsilaga. ⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u da wari, a danai, ‘Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kvasu,’ shegai i gonukoi ka ‘kaburu ka aza a magalaka.’ ”

◇

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. ⁴⁸ A nambai tyoku da a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

20

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)*

¹ Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashila, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kabolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne. ² A danai, “Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u da?”

³ U wushunku le, “Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu, ⁴ ulyubugu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba da,’ wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpada i uwushuku n eyi? ⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’

◇ 19:46 Isha. 56:7; Iri. 7:11.

ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u da u wutai wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansaaka ili i na yi wa.”

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)*

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u nakai acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u barakpai. ¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de. ¹¹ U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. ¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Ndy a ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu. ¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Ndy a wa uza u kashina vi wa yan? ¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashila ka jebige!”

17 Shegai Yesu webele le, u danai, “Nɔya kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashila? ◇ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ 18 Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)*

19 Aku awenishiki a Mele n adarakpi a pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

20 A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura. 21 A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka vunu n uwenishike u vunu u maci u da. Ya dem una u te u da vu bidya yi, kpam ure u Kashila u da va wenishike mai. 22 U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpa da utsupa?”

23 Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le, 24 “Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

25 Aku u tonuko le, “Naka Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

◇ 20:17 Ishp. 118:22. * 20:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²⁶ A fudā a k̄anā yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a padai bini.

*Keci a kaci ka u'yangā u ukpā
(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)*

²⁷ Ama a roku a dā pini aza a Sadusi,† a tuwāi ara Yesu. Ama a na yi alya aza dā a danai u'yangā u ukpā wā la wa. ²⁸ A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu t̄a, u danai, ‘Uza u kuwā baci u aṣakāi uka bawu mmuku, u k̄anā t̄a utoku u ne u sotuku uka vi, u matsāka yi mmuku.’ ²⁹ A yan t̄a ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwāi u aṣakā maku wa. ³⁰ Uza u ire u sotuki marānā mi, eyi dem u kuwāi bawu maku. ³¹ Uza u tatsu kpam u sotuki marānā mi, eyi dem u kuwāi. Nala gbā ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gbā le, uza wā la u aṣakāi maku wa. ³² A makorishi, uka vi dem u kuwāi. ³³ An u wokoi gbā ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u dā wa woko a a'ayin a u'yangā u ukpā?”

³⁴ Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa t̄a iyolo n a wutukpi iyolo. ³⁵ Shegai aza dā baci a wenei a gain a uwa a'ayin a dā a ka tuwā, kpam n u'yangā u ukpā vi, a ka yan iyolo ko a wutukpā iyolo wa. ³⁶ A ka doku a ka kuwā wa, kpaci dere dā a'ari n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashilā n dā an a wokoi mmuku ma u'yangā u ukpā n dā. ³⁷ Ukuna u akushe n u u'yangā u ukpā tani, Musa dem dana t̄a a ukuna u maku ma madanga ma ma tasa akina a asu u dā u isai Magono ma Zuba ‘Kashilā ka Ibrahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā

ka Yakubu.’ \diamond ³⁸ Eyi Kashilā ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wa tā n uma.”

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku tā dere.” ⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

⁴¹ Aku Yesu wece le, “Nida a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma? ⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarāda u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, ⁴³ hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ \diamond

⁴⁴ Dawuda isa yi baci ‘Asheku’, nida wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

Yesu baranai ama a kaci ka awenishiki a Mele

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gba, ⁴⁶ “Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashilā, n asu u shinga u asu u abiki. ⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nraṇa, n a yanyi kavasū ka ugadi adama a ukimbuṣa u a'eshi. Iacun i ama a nala yi, a ka yan le tā mavura cika.”

21

Kune ku maraṇa

(Marku 12:41-44)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashilā, aku u gadigbai kaci ka ne u wenei tyoku da aza a utsari

\diamond 20:37 Uwt. 3:6. \diamond 20:43 Ishp. 110:1.

a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe. ² U wenei kpam maraṅa ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu. ³ Pini nala, u da, “Mayun n tonuko ḍa, ili i'ya maraṅa uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gba ili i'ya ele a zuwusai. ⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u da a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

Iryoci i a'ayin a makorishi

(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a nakai Kashila. Shegai Yesu danai, ⁶ “Gba ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a da ko katali ka te a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u da wa tuwa

(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Iacun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana alya Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A'ayin a yan de evu.’ Kotsu i toni le wa. ⁹ A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰ U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu

* **21:2** Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

'yangasaka tsugono. ¹¹ Iyamba ya gbaḁa ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana ḁa ta a yan ḁa mavura. A banka ḁa a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka ḁa a asu u azapige na ngono adama a kala ka va. ¹³ Nala wa woko ḁa ta ure u ḁa ya yanka le kadyanshi ka va. ¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a ḁe, i dambula n tyoku ḁa ya gonuko kadyanshi wa. ¹⁵ Kpaci mpa ma naka ḁa ta ucira n ugboji u ḁa bawu atokulalu a ḁe a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u ḁa wa. ¹⁶ Hal n isheku i ḁe n atoku a ḁe n kumaci ku ḁe, n aje a ḁe a ka neke ḁa ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a ḁe. ¹⁷ Ya dem wa 'yuwan ḁa ta adama a kala ka va. ¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka ḁe ka te ka la ka namgba wa. ¹⁹ Akawunki a ḁe a ḁa a ka wauwa ḁa.”

*Uwacinsa u Urishelima
(Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)*

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a ḁa baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u ḁa. ²¹ Adama a nala, asaka aza ḁa a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza ḁa a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpam aza ḁa a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa. ²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a ḁa, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ◇ ²³ Ter ḁe aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki. ²⁴ A ka wuna ta aza roku n

◇ 21:22 Hos. 9:7.

iburundu, a kanasa kpm aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpm a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwa u Maku ma Vuma
(*Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27*)

²⁵ Yesu doku u danai, “A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpm, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali. ²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gada ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba. ²⁷ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma utuwa a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. ²⁸ A'ayin a da baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu.”

Uwenishike a kaci ka kapopi
(*Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31*)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, “Webelei madanga ma kapopi na ndanga n da n buwai. ³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpm i reve an ilyushi i yain evu. ³¹ Nala dem, a'ayin a da baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² “Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi. ³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.”

Uwenishike a kaci ka afobi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, “Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani,

n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda ɗa tyoku u utyangi wa.

³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba.

³⁶ Kain dem i rongo n afoɓi, n i yanyi kavasɔ, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u ɗa wa ciga u gitɔ vi. Kpam tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma.”

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum.

³⁸ Kpam ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yistiɗ a ɗa dem a ka isa Abiki a Upasamgbana a yain evu. ² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku ɗa a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza ɗa a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. ⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku ɗa wa neke yi ara le. ⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana i a ka tsupa yi n ikebe. ⁶ Eyi kpam u wushuki u gitai uzama tyoku ɗa wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

* **22:3** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. ⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, “Walai i ba i fobusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai.”

⁹ A wece yi, “Nte da va ciga tsu fobuso?”

¹⁰ U tonuko le, “N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. ¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, ‘Kawenishiki ka danai: Nte da a asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?’ ¹² Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufobusi. Nte ya fobusuko tsu pini.”

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a fobusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. ¹⁵ U tonuko le, “Mari ma ciga ta gbam n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba. ¹⁶ Kpaci n tonuko da, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a da a shadangi u da a tsugono tsu Kashila.”

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, “Wushai na i soi. ¹⁸ N tonuko da, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a da tsugono tsu Kashila tsu tuwai.”

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u da, u naka le. U danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa.”

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n da a ka neke adama a de. ²¹ Shegai uza da wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa. ²² Mayun da mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku da a zuwai, shegai ter n uza da wa neke mu vi.” ²³ A gitai uwecemgbene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. ²⁵ U tonuko le, “Ngono ma Awulawa a tsu ciga ta a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpam a tsu zama ta a isa le Abangi a Ama. ²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza da wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza da wa tonon ada, u woko tyoku u kagbashi. ²⁷ Ya lai tsupige, uza da u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza da u dusuki wa lya ilikulya da wa? Mpa tyoku u kagbashi da mari a asuvu a de. ²⁸ Eda i shamgbai ara va a ukonduso u da n soi. ²⁹ Tyoku da Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka da ucira, ³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo ta u welikpe da tyoku u ilya. ³² Shegai ma yanka vu ta kvasu, tsara

† 22:31 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpam a'ayin a da vu gonoi, vu gbamatangu aza a vunu.”

³³ Bituru wushunku yi, “Asheku, ufoɓusi u da mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

³⁴ Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Yesu wece le, “A'ayin a da n suku da bawu makpakata, bawu kasan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

³⁶ U da, “Gogo-na uza da baci wari n makpakata u bidya, nala kpam uza da wari n kasan. Uza da bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. ³⁷ N tonuko da, mayun da ukuna u da a korongi a kaci ka va u kana ta u shadangu, ‘A kece yi ta a asuvu a aza da a 'yangasakai tsugono.’ ◇ Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa ta.”

*Yesu yain kvasu a Masasa ma Zayitum
(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)*

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku da u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi.

⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kvasu kotsu i rukpa a ukondo wa.” ⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kvasu. ⁴² U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u da a ka tono wa, she u vunu.” ⁴³ [Aku

◇ 22:37 Isha. 53:12.

katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu. ⁴⁴ Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kavasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kavasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unambukatsuma. ⁴⁶ U wece le, “Ndya i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kavasu, kotsu i rukpa a ukondo wa.”

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tonon ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. ⁴⁸ Aku Yesu wece yi, “Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?”

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, “Asheku, tsu kapusa n iburundu da?” ⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tanasa yi.

⁵² U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, “I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi.”

*Bituru nanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya
18:12-27)*

⁵⁴ Pini nala, a kaṅai Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarākpi. Bituru wari le a utono m̄ari m̄ari. ⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kaḅolo n ele. ⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, “Vuma u na dem kaḅolo n eyi da wari.”

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, “Mpa n reve yi wa.”

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, “Avu dem uza u te u le u da.”

Bituru danai, “Uza u va, mpa n reve yi wa.”

⁵⁹ A doki a barakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, “Malala ma la wa, vuma u na kaḅolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da.”

⁶⁰ Bituru danai, “Uza u va, n reve gbam i'ya va tono wa.” Kute-kute kahu u kimba unā u ne, kapen ka salai. ⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru. Aku u cibai n kadyanshi ka Asheku, u da, “Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” ⁶² Aku u wutai a ulanga u sai cika.

*Asoje a yankai Yesu majari
(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)*

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. ⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?” ⁶⁵ A rongo yi a uyansaka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige
(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya*
18:19-24)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a ɓolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi, ⁶⁷ “Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu.”

U danai, “Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa. ⁶⁸ N yan da baci kpm keci, ya wushunku mu wa. ⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira.”

⁷⁰ Gba le a danai, “Dana, avu Maku ma Kashila ma?”

U tonuko le, “I dana ta dere, mpa.”

⁷¹ Aku a danai, “Iryoci i eni i'ya kpm tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a una u ne.”

23

A bankai Yesu ara Bilatu
(*Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-*
38)

¹ Pini nala, gba kaɓolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda. ² A sapula yi, a danai, “Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpm n u ɓishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpm aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

³ Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

⁴ Bilatu tonukoi adarākpi a pige yi n kakumā ka ama ki, “N tsarā vuma u na vi n unyushi wa.”

⁵ A doki a matsā yi n a dansi, “Wa 'yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da. ⁷ An u revei Yesu a kabon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutai, u gebengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa. ⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. ¹⁰ Adarākpi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani. ¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magari, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. ¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(*Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16*)

¹³ Bilatu bolomgbonoi adarākpi a pige, n aza a tsugono, n ama. ¹⁴ U tonuko le, “I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsarā yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. ¹⁵ Nala dem Hiridu u tsarā yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu.

U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. ¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi.” [¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!” ¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu. ²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!”

²² U doki u tonuko le u tatsu, “Nda i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi.”

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu. ²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga. ²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamgbana i Yesu

(*Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27*)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kana i vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wuta i a une. A tafanku yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu. ²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tonon yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani mballa ma ulaza u ne. ²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, “Aka

a Urishelima, a_sa_ka_i kushen adama a va. Shegai, i sa_kakaci ka de na mmuku n de. ²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, 'Aza a una u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpm n mani ma bawu ma comukoi maku.' ³⁰ A'ayin a nala a da a ka gita ufolo nsasa n pige n pige, 'Rukpai a kaci ka tsunu.' A foli kpm agalala a dana, 'Cidangu tsu.' ³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gita ma ekpe baci?*"

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kaɓolo n eyi. ³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula. ³⁴ Yesu danai, "Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa." A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, "U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila."

³⁶ Asoje dem a yansaka yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam. ³⁷ A danai, "Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu."

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandamgbanai kaɓolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, "Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n atsu."

◇ **23:30** Hos. 10:8. * **23:31** Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, "A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?"

⁴⁰ Shegai uza u te vi u ɓarana yi u da, “Avu ko uwonvo u Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa? ⁴¹ Atsu tani dere da tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

⁴² U danai, “Yesu, kotsu vu ciba na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

⁴³ Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara va ta kabolo na mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbanaɗi n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu. ⁴⁵ Kaara ka naka kpam katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai a Kuwa ku Kashila ku pecembenei kure. ⁴⁶ Yesu 'yangasai kalagatsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a da ma naka kulu ku va.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashila, u da, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.” ⁴⁸ Kakuma ka ama ka ka banai akalu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. ⁴⁹ Shegai gba ama da a reve yi, kabolo n aka a da a gitai yi utono tun a Galili, a shamgbai a mbari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42)

⁵⁰ Vuma roku uza da wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci da. ⁵¹ U wushuku n tyoku da a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwa u tsugono tsu Kashila u da wa vana. ⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. ⁵³ U cipuka yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u da bawu kotsu a vakunki uza. ⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afofi ka, kpaci Ashibi a yan de evu n uyan.

⁵⁵ Aka a da a wutai a Galili kabolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku da a zuwai ikyamba i ne. ⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku da Mele ma danai a yain.

24

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagitā ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u da a fobusoi. ² A cinai a gindalakpa de katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa. ⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a da ka lafa a shamgbai evu n ele. ⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Ndyā i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe?” ⁶ Wa pini na wa; u 'yangā de! Cibai ili i'ya u tonuko da, a'ayin a da wari kabolo n adā a Galili. ⁷ U kana ta a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a

wandamgbana yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.' ”
 8 Aku a cibai n kadyanshi ka ne.

9 An a wutai a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama da a buwai gba ukuna vi. 10 (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a da a'ari kaɓolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.) 11 Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u da yavu ukuna u gbani u da. 12 Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webelele, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

*Ama a re a ure u Imawu
 (Marku 16:12-13)*

13 Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mɓari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.* 14 A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi. 15 Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raɓa le, a lazai kaɓolo. 16 Shegai a'eshi a le a kupa a ka reve yi wa.

17 Yesu wece le, “Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?”

A shamgbusai, n a bali asuvu n katsuma ka lima.
 18 Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, “Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?”

19 U wece le, “Ukuna u eni u da la vi?”

* **24:13** Mɓari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama. ²⁰ Adaraki pi a pige na ngono a neke yi, a kidaga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi. ²¹ Tsara tsu zuwuka yi tani ta a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai. ²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu ta ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de. ²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene ta kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wa ta n uma. ²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i nsumate. ²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?” ²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. ²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpan ka yan de.” U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le. ³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le. ³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada.”

³³ Kute-kute a 'yàngai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele. ³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru.”

*Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya
20:19-23; Asuki 1:6-8)*

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi. ³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danasa le, “Ndishi n shinga ara de.” ³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Ndya i zuwai i giruwai? Ndya i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de? ³⁹ Webelei akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa.”

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. ⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, “I'a pini na n ilikulya?” ⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi. ⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kabolo, “U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Nsumate hal n Tagarada u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi. ⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain

ka tatsu aku u 'yanga a ukpa. ⁴⁷ Kpam a ka yan ta kubari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gita ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai. ⁴⁸ Eda aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya. ⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangasai akere a ne u zuwuka le unu u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unu u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba. ⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika. ⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

**Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n a6on a
da a dangasai a kazuwamgbani ka cau
New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010